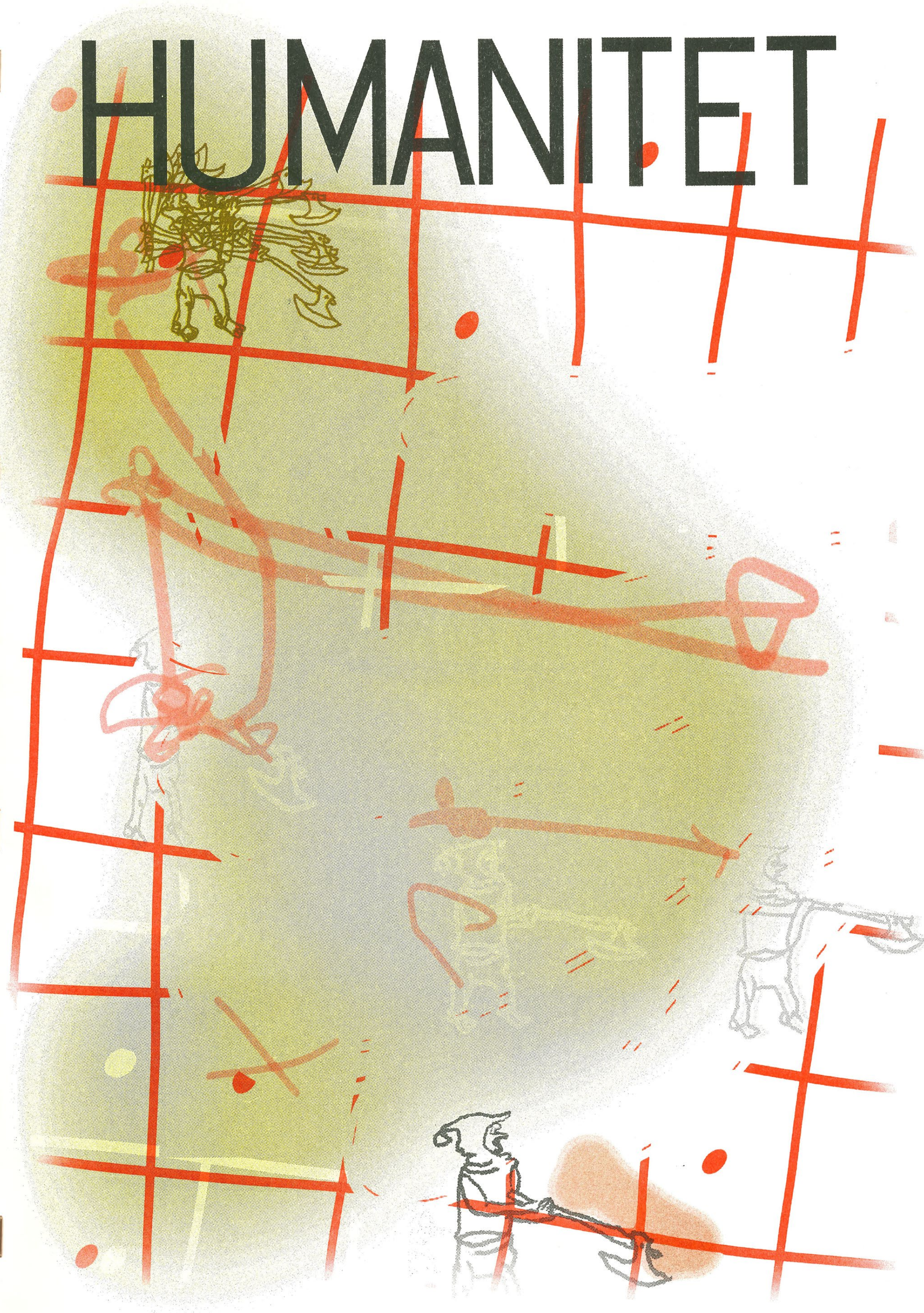
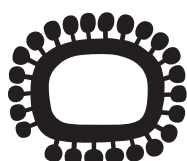


HUMANITET



Medverkande

Curator: JOEL ALBINSSON
Konstnär: ASTRID BRAIDE ERIKSSON
Författare: MATTIAS IRVING



Konstfrämjandet

Den ursprungliga *Humanitet* publicerades hösten 1933 som en direkt reaktion mot Hitlers maktövertagande och det växande nazistiska hotet. Det var ett konstnärligt upprop mot fascism, krig och diktatur; och en manifestation för humanitet, mänsklighet och demokrati. Året därpå följdes *Humanitet* av tidskriften *Mänsklighet*. Förlaget betecknade då publiceringen som ett djärvt försök, men uttryckte trots det en förhoppning om att fler nummer skulle tryckas. Redan efter den andra utgåvan stoppades distributionen. Motståndets risker ansågs vara för stora.

Den *Humanitet* du nu har framför dig är också ett försök. Ett försök att 2022, 89 år senare, återigen manifestera för demokrati och mot fascism. Att bemöta den nya höger som nu sveper över världen och som riskerar att kasta omkull demokratins principer. Det är ett försök som görs med medvetenheten om att inte bara fascismen, utan också samhället och våra bildvärldar, ändrat och ständigt ändrar skepnad. Sätten vi beskriver, visualiserar och förstår fascism måste därmed också anpassas och framför allt: motståndet mot fascismen måste ske genom ett försvar för människovärdet.

Det här är ett försök till en *Humanitet* för vår tid.

Joel Albinsson

Hur kunde vi hamna här?

En ny global och historiskt framgångsrik extremhöger har vuxit fram ur askorna från finanskrisen 2008 och den har alltmer börjat anta karaktären av en spretig massrörelse. Historiskt har sådana folkliga, ultranationalistiska rörelser kallats för ”fascism”. De växer sig starka i tystnaden från de demokrater som borde stå emot, i de breda folklagrens besvikelse över nyliberalismens alltmer prekära tillvaro och i den informationsanarkistiska förvirringen som präglar tillvaron på nätet. Men tystnaden kan brytas, besvikelsen kan leda till förändring och förvirringen kan bytas mot kunskap. Först måste vi förstå hur den nya nationalistiska högern fungerar.

Elefanten i rummet

Anser jag att Sverigedemokraterna är fascister? Det är en fråga som inte går att ducka i en tidskrift som denna, med ett ärende som detta, i en tid som vår. Jag kommer inte svara ja eller nej, utan ge ett antal påståenden som kanske visar varför jag tycker att frågan är svår.

- Oavsett vad Sverigedemokraterna tycker i sina hjärtans innersta vrår så kommer aldrig 1900-talsfascismen att komma tillbaka. Världen förändras och politiken med den. Modernitetens tid, med stora projekt och nationell pånyttfödelse, har ersatts av postmoderniteten. Vi lever i en tid där de storvulna ideologierna blivit alltmer inramade av opportunism, teknokrati och informationsbrus. Om vi vill veta hur en postmodern fascism skulle se ut, så måste vi först utplåna alla våra minnesbilder av Leni Riefenstahls journalfilmer, snörräta led och Mussolinisk machismo.

- Vi lever i en mindre våldsam tid än på 30-talet, men kontrollen som stater och partier kan utöva har samtidigt blivit mer sofistikerad. Det politiska våldet är inte ett uttryck för allmän barbari, utan är ett verktyg för att nå ett politiskt mål. I de moderna stater där det finns andra, effektivare och mer precisa verktyg, har våldet spelat ut sin roll. Man behöver inte längre, som nazisternas ökända aktivister Sturmabteilung, söka upp sina motståndare på stan och ge dem stryk. Man kan peka ut dem som extremister, frysa deras tillgångar, belägga dem med reseförbud, övervaka allt de gör på internet och göra andra rädda för att ens synas på bild i deras närhet. I stället för att skapa martyrer och väcka vrede, kan man skapa parior och goda rädsla.

- När en ung Adolf Hitler turnerade runt Tysklands ölhallar på 20-talet var det omöjligt för någon, även han själv, att veta vad hans lilla ideologiska sammanslutning skulle leda till. Vi har privilegiet att se historien i backspegeln. Besluten om Förintelsen, om invasionskrig och massförföljelser, växte fram i och med att tiden och den politiska situationen förändrades. Redan då varnade många för vad Nationalsozialistische Deutsche Arbeiterparteis hatiska ideologi kunde leda till, men ingen är utrustad med en spåkula. Varken då eller nu kan vi veta något om framtiden.

- Den allra största majoriteten av rent fascistiska partier och rörelser i historien har misslyckats snöpligt. De enda riktiga framgångsexemplen, om termen ursäktas, är Tredje riket och Mussolinis Italien. Det som kännetecknar båda dessa framgångsexempel är att de valde att inte vara renläriga. I stället valde de att försöka bli populära hos bredare grupper i samhället och göra sig av med sina mest ideologiskt uttalade medlemmar. Först när de fick verklig makt visade de sin sanna hårdförhet. Då var det redan för sent.

- Såvida du inte är professionell fågelskådare så är artbestämning inte det viktigaste du kan göra med din tid. Det finns andra frågor att ställa. Vilken riktning har samhället gått i sedan SD fått mer makt i politik och media? Vad gör deras aggressiva nätaktivism med det offentliga samtalet? Vilka angriper de och hur påverkas de av att angripas? ”Vad *gör* de” är ofta en mycket mer relevant fråga än ”vilka *är* de”.

Likgiltighetens gåta

Journalisten Peter Drucker gjorde redan på 30-talet en träffsäker analys: Det var inte så att folket hade gått på nazisternas retorik och trodde att landet skulle gå under om inget gjordes. De röstade inte på nazisterna för att de trodde på deras löften om en ljusnande framtid. De röstade tvärtom på nazisterna trots att det var allmänt känt att de var ohederliga. ”Nazi” var inte bara en förkortning för ”nationalsocialist” utan också något av ett skällsord, en beskrivning som låg nära att kalla någon för en jöns.

De som i ena stunden var de mest uttalade regimkritikerna kunde i nästa stund vara de som jublade högst under partiets massmöten.

Politiken hade efter många års rävspel, kohandel och allmänt svineri reducerats till ett skådespel, en underhållande tillställning att engagera sig i men inte ta på fullt allvar. Vad man sade ena dagen spelade inte längre så stor roll för vad man skulle säga nästa dag.

Det blev omöjligt att välja och hålla fast vid en åsikt, för åsikter var förgängliga i en offentlighet där ordet ”sanning” hade spelat ut sin roll. I detta flytande idélandskap går det inte längre att ta tydlig ställning för någonting – inte ens människovärdet.

Fastän många tyskar efter kriget uttryckte bestörtning över vidden av koncentrationslägrens ondska, så vet vi idag att det var en öppen hemlighet i Tyskland under 40-talet att judar massmördades av nazisterna. Det kunde bara fortgå för att tillräckligt många hade slutat att bry sig.

Ingen politisk rörelse kan greppa makten om den inte har allierade. 1900-talets nazister förlitade sig på den redan existerande antisemitismen som grasserade runtom i Europa och spädde på den. Bara genom opportunistiska kollaboratörer och en stor grupp i samhället som blivit politiskt och medmänskligt likgiltig, kunde Förintelsen bli möjlig att genomföra. Förintelsen var därför inte bara den nazistiska ideologins triumf, utan i lika stor utsträckning Europas kollektiva medmänskliga misslyckande.

Jag vill formulera en stor fråga som för min hörsel ekar genom decennierna och blir aktuell för oss idag: Hur kan en anständig majoritet av en befolkning passiviseras och förmås att acceptera, till och med kämpa för, en ny och främmande ordning som kränker människovärdet?

Det etiska massmordet

”Politiken ligger nedströms från kulturen”
- Mattias Karlsson, chefsideolog, Sverigedemokraterna

När såväl den nya som den gamla högern försöker att påverka samhället, så sker det på avvägar. I stället för att lägga politiska förslag och opinionsbilda för dem, försöker man påverka

samhällets kultur och hela det offentliga samtalet: genom att förändra hur människor tänker, förändrar man också politiken.

När Tredje riket introducerade ”barmhärtighetsmorden” blev kulturen på samma gång mer sentimental men också mer rå inför spillda människoliv. ”Barmhärtighet” och ”mord” är två ord som ligger så långt ifrån varandra att när de sätts samman blir resultatet något som kan förvrida huvudet på en hel nation.

Aktion T4 inleddes per Hitlers order den 1 september 1939 och med detta program inleddes historiens första och största ”barmhärtighetsmord” på en stor grupp människor som inte befanns livsvärdiga enligt nazisternas ideologi. De var människor som vem som helst, men många hade fysiska eller mentala funktionsnedsättningar. Andra fungerade på sätt som passade för dem själva, men som inte passade i normerna för tiden de levde i.

”Jag anklagar!”

T4-programmet blev generalrepetitionen inför Förintelsen. Det fanns till en början motstånd och skepsis mot programmet, men kritiken mojnade genom effekten från succéartade propagandafilmer som *Ich klage an*: en ung vacker kvinna drabbas av en kronisk sjukdom och hennes modiga läkare anför ett brett spektrum av känslomässiga argument för varför det är nåderikt att avsluta vissa ”ovärdiga” liv.

Propagandaminister Joseph Goebbels hade en välkänd känsla för tonalitet. Han visste att massmordet kunde säljas in till tyskarna om man lyckades aktivera rätt stämningar i diskussionen. Mord på tiotusentals personer höljdes i ett sentimentalt, självförhärligande skimmer. Den som vågade ta steget att avsluta dessa ovärdiga existenser kom att ses som modig och framsynt – human.

Denna nya tanke åtföljdes av en stämning av upphöjt allvar och nyktert övervägande som lät många tyskar smickra sig med att kalla sig realister, förmögna att fatta svåra beslut för både Tysklands och de industriellt mördade individernas bästa. De idealister som protesterade mot det systematiska gasandet av icke normenliga kroppar målades ut som verklighetsfrämmande och moraliskt veka – psykologiskt omogna att fatta den sortens beslut som frågans allvar krävde. Mord blev modigt.

Det är viktigt att komma ihåg att 30-talets tyska medborgare inte var några monster. I grund och botten besatt dessa tyskar samma känsla för anständighet och medmänsklighet som vem som helst i vår egen tid. Den insikten ger det starkaste tänkbara argumentet för varför propaganda såsom *Ich klage an* är så farlig. Känslargumenten överlever, då som nu, på att rikta publikens blickar bort från den politiska dimensionen, där människors möjlighet till liv och hälsa är beroende av majoritetens villighet att lägga resurser på omsorg och inkluderande samhällsutveckling.

En gång i tiden vann nazisterna debatten genom att ta den på en annan arena och med andra ord. Man argumenterade inte för rätten att mörda människor med normbrytande kroppar, utan skapade scenarier där ”barmhärtighetsmord” blev en dygd – skapade en positiv laddning kring ordet. Idag är propagandafilmer inte längre det mest effektiva sättet att ändra hur folk tänker. Idag har vi appar för sådant.

”Det är vi som är de goda”

Det råder idag en bred politisk enighet: Alla som kan arbeta ska arbeta. Varför då? Jo, för den som arbetar bidrar. Den som inte arbetar, bidrar inte. Arbetet skapar ett gemensamt värde. Vilket värde har den som inte arbetar? Eller som bara kan arbeta på vissa sätt? Eller vars arbete skapar värden som inte går att ställa upp i en budget eller utvärdera med poäng?

Om det är arbetet självt som skapar värde i ett samhälle, då måste vi inse att det gäller också för människovärdet. Om vi inte lägger kraft på att upprätthålla det så förlorar också detta värde sin halt.

De allra flesta tycker att Sverige idag är ett moraliskt framstående land. Vi står ju upp för människovärdet. Ändå misslyckas vi ständigt med det. Vi utvisar människor till brutala diktaturer. Kvinnor utsätts fortfarande för patriarkala kränkningar och övergrepp, medan förövarna också sedan de avslöjats ofta finner en väg tillbaka till rampluset. Vi gör som regel inte större framsteg för våra minoriteter än vad dessa minoriteter lyckas kämpa sig fram till. Det är en process som präglas av majoritetens motstånd, inte ett entusiastiskt samarbete till försvar för människovärdet. Var kommer då vår självbild som ”de goda” ifrån?

Alla är huvudpersoner i sin egen livsberättelse. Kanske är det följdriktigt att så många studier kan vittna om att majoriteten tror att de är lite bättre än genomsnittet, på det mesta. Alla kan rättfärdiga sitt eget agerande, medan det är lätt att se och döma andras. Inte heller i detta avseende skiljer vi oss nämnvärt från invånarna i någon av 1900-talets fascistiska stater.

Den fascistiska impulsen

Jag tror inte att det var en slump att Tredje rikets infernaliska försök att utrota ett stort antal grupper av människor började med just funktionsnedsatta. Vi är en grupp i samhället som i långa tider har fått lov att hantera en särskild sorts ”mellanförskap”, där man samtidigt både är och inte är en del av resten av samhället. Och finns det något som fascister inte klarar av så är det tvetydighet.

”Mellanförskapet” är känslan av att navigera mellan samhällets omsorg och dess likgiltighet. Det finns ett starkt principiellt stöd i samhället för att vi som inte har normkroppar ska vara inkluderade i samhällslivet. Det hör ju till. Det är vi som är ”de goda”. Men att bygga en ramp, göra tillgång till blindskrift till en rättighet, eller ljudisolera ett rum, allt detta ses i praktiken som en oöverstiglig kostnad i alldeles för många fall. Att anpassa det sociala umgänget på sätt som inkluderar uppfattas ofta som ett intrång på de övrigas frihet.

Hjälpen eller solidariteten som borde vara självklar är i praktiken oftast antingen motvillig eller hårt villkorad och kommer på ett personligt plan ofta med förväntningar om särskild tacksamhet och lojalitet i utbyte. Fråga alla som är beroende av LSS vad de har för tankar om villkor och medmänsklighet.

Jag tror att dubbelheten gentemot gruppen med funktionsnedsättningar skapar en större samhällelig ångest – en kollektiv kognitiv dissonans som gör att många med normkroppar känner sig ifrågasatta och attackerade när dessa frågor väcks. ”Vadå, gör vi inte redan tillräckligt? Vi lever ju i ett samhälle som är i grunden gott och rättvist. Hur mycket mer vill ni ha? Känner ni ingen tacksamhet?”

Här någonstans väcks det som jag brukar kalla den fascistiska impulsen. Ångesten över dubbelheten får ingenstans att ta vägen. I en stat och en befolkning som redan uppfattar sig själv

som ”de goda” kan spänningen inte längre förlösas genom samtal eller självreflektion som leder till förändring av status quo. Problemet, människorna som utmanar den goda och moraliska självbilden, kan bara lösas genom att de fysiskt avlägsnas.

Tredje riket hade en självbild av att vara en i grund och botten god plats fylld av sedliga, moraliska och omtänksamma människor, där respekten för andra människors värde var grundmurad – om än försedd med en asterisk. Därför var det så viktigt för Goebbels att ge tyskarna en moralisk utväg mellan de båda polerna som var att antingen exkludera eller ta hand om. Den mest radikala tänkbara exkluderingen, den obligatoriska dödshjälpen, omförhandlades genom sentimental propaganda till ett uttryck för det moderna samhällets mest civiliserade form av omhändertagande.

Demokrati för spöken

Under påsken 2022 skedde ett antal koran-bränningar i det fria ordets namn, runtom i Sverige. Den högerextrema debattörens budskap var enkelt: muslimer har ingen plats i Europa och borde ”åka hem”. Ett stort antal svenska debattörer och tyckare gick ut och markerade att de avskydde människans åsikter, men var solidariska med hans rätt att uttrycka dem – även om de ledde till upplopp. Demokratins principer krävde att odemokratiska åsikter skulle få höras.

Principen om det ”fria samtalet” och ”det fria ordet” ställs på detta sätt allt oftare mot resonemang om ifall demokratiska institutioner verkligen borde ge stöd åt odemokratiska aktörer, eller budskap som strider mot demokratiska värden.

Yttrandefrihet har aldrig betytt att alla får säga vad som helst, överallt. 2020 dömdes en man till samhällstjänst i Nederländerna för att ha förolämpat drottningen. Förolämpningen? Han hade påtalat att hennes far var minister i den argentinska militärjuntan. I Sverige får man inte sätta märken eller bokstäver på den svenska flaggan.

Andra fall av inskränkningar på yttrandefriheten uppfattas som direkt vardagliga. Ingen får till

exempel stövla in i en direktsänd tv-studio bara för att berätta om sin dag. I våra olika parlamentariska sammanhang, demokratins kärna, råder starka normer om talordning och hur man får uttrycka sig. Ingen kan hävda sig få sin yttrandefrihet kränkt av en ordförande som inte låter en ofruktbar diskussion pågå ad infinitum. Ingen får ljuga under ed i en rättssal.

Frågan är alltså inte *om* vi drar gränser för det fria ordet, utan *var* och *när* vi drar dem. Det är värt att komma ihåg nästa gång någon säger att vi aldrig kan kompromissa med yttrandefriheten. Det är ett utspel utan kontakt med verkligheten och det krattar ofta manegen för cyniska aktörer.

Den 15 november 1967 intervjuades den brittiska fascistledaren Sir Oswald Mosley på *Frost programme*, BBC. Konfronterad av en påstridig antifascist i publiken lät han då veta att han minsann slogs för det fria ordet under hela 30-talet när han med sina svartskjortor marscherade genom Londons judiska kvarter och skanderade antisemitiska slagord. De sanna motståndarna mot det fria ordet hade varit arbetarna som protesterade mot honom. Han sträckte sig till och med så långt som till att skylla svartskjortornas uniformering och beväpning på just hotet från arbetarna.

Yttrandefriheten har gjorts till slagträ för den fascistiska och antidemokratiska retoriken i många år. Kanske kan den nya högern använda samma retorik idag utan att genomskådas, just för att den i vissa avseenden skiljer sig från 1900-talets fascister?

Det finns ett vanligt tankefel i försvaret av ”det fria ordet”, nämligen att öppenhet och demokrati skulle vara samma sak. Ett samtal som inte låter vissa åsikter höras skulle per definition bli mindre demokratiskt. Det skulle innebära att det mest demokratiska samtalet av alla vore ett som inte gjorde skillnad på demokrati och antidemokrati, där inga åsikter eller debattstilar, oavsett hur hatiska eller ohederliga, hade företräde framför andra.

Men blir ett samtal verkligen mer ”fritt” bara för att det tillåter vad som helst att sägas? Går det att meningsfullt debattera med någon som är öppen med att hen inte gör skillnad på sanning och lögn och kommer att säga vad som helst som låter hen vinna debatten? Med författaren Robert Musils ord: om sanning och lögn ställs bredvid varandra så kommer lögnen alltid att vinna, för lögnen kan

anta hundra olika skepnader medan sanningen endast har en.

Det som debatten idag så ofta kallar ”yttrandefrihet” bär alla kännetecken för laglöshet. Inget samhälle blir mindre fritt för att det har lagar. Jag blir inte mindre fri som trafikant på svenska vägar för att vi har trafikregler. Tvärtom är de en livsnödvändig förutsättning för att det ska gå att vistas på vägarna. På samma sätt är ett debattklimat som genomsyras av hat, hot och lögner inte längre en farbar väg för demokrater. Där kommer bara de mest hänsynslösa och bäst bepansrade att kunna ta sig fram.

Historien lär oss att 1900-talets extrema höger alltid har använt det fria ordet med intentionen att göra det omöjligt för motståndare att organisera sig och verka politiskt. Per Anders Fogelström påtalade det 1939 i sitt länge opublicerade manus *Den okuvliga friheten*, en allegori om kampen mot fascismen:

Så länge de står i opposition, ropar de om frihet och rättighet att yttra sig, men när de segrat slår de ned alla motståndare.

Yttrandefrihet bygger på att vi är olika

De progressiva, ofta liberala demokrater som öppnar dörren för extremister, tror sig sannolikt själva vara goda demokrater. De sympatiserar inte i smyg med dessa extrema åsikter, utan tror sig tvärtom visa en särskilt stor respekt för yttrandefriheten just genom att de släpper fram även dessa obekväma röster som de inte själva håller med. Ju mer kritik de utstår för sitt beslut, desto bättre och mer konsekventa demokrater framstår de som för sig själva. Så skapas demokratiska flagellanter.

Denna syn på yttrandefrihet är som hämtad ur en lärobok för grundskolan: inte felaktig men alltför schematisk för att överleva kontakten med verkligheten. Den vilar på det demokratiska forumets idé, ett neutralt åsiktstorg där alla tänks delta och samtala på lika villkor, med talordning och regler för hur man uttrycker sig. Men det är en konstruktion som illa beskriver hur samtalet går till ute i samhället.

Hade hela Sveriges befolkning bestått av rena, politiska andar, befriade från sina kroppar med

deras historia av över- och underordning, andar som utbytt politiska idéer i form av principiella resonemang som i en av Platons dialoger – där för övrigt vare sig kvinnor, icke-greker eller andra hade någon plats – då hade forumets modell för det fria ordet kunnat vara rimlig. Men denna abstrakta syn på yttrandefrihet krockar med vår mänskliga kroppslighet, med historien som våra kroppar bär på, om vi till exempel är homosexuella, judar, romer eller har funktionsnedsättning.

Det verkligt politiska samtalet är ett barn av två enkla förutsättningar: å ena sidan att alla människor är olika och tycker olika, å andra sidan att det ju samtidigt faktiskt går att komma överens om saker. Vore vi olika och utan förmåga att komma överens så skulle krigstillstånd råda och allt samtal vore omöjligt. Men vore vi och tyckte vi inte olika, så vore ju samtalet överflödigt.

Våra fundamentala olikheter utgör därför det politiska samtalets kärna. Om man resonerar om yttrandefriheten så måste man alltid också tänka in den grundläggande mångfald som gör politiken och yttrandefriheten nödvändig till att börja med. Annars har synen på yttrandefrihet blivit något i grund och botten *opolitiskt*. Då gör den alltför lätt gemensam sak med exempelvis BBC-inbjudna fascisters egen *antipolitiska* hållning, den som syftar till att på olika vis upprätta krigstillståndet där alla möjligheter till samtal är utplånade, där inget rationellt längre kan sägas.

De huvudsakligen liberala debattörer, som menar att man måste kunna tala även med fascister, ignorerar därmed att det faktiskt existerar en mångfald i samhället och att den är grunden för all politik. Fascisterna uppfattar däremot denna mångfald, men ser det som sitt uppdrag att utplåna den.

Vi är inte några tvådimensionella koncept-medborgare. Därför kan andras idéer attackera inte bara våra egna åsikter, utan vår själva existens. När ord och kroppar krockar, då måste vi som samhälle återvända till politikens kärna: att värna både våra grundläggande olikheter och vår förmåga att trots dessa olikheter söka överenskommelser. Annars har det högstämda försvaret för yttrandefrihet bara åstadkommit en demokrati för spöken.

Skål! Så blev världen svartvit

Någon gång under de sista åren före millennieskiftet hände något som var så mycket större än att vi bytte en etta mot en tvåa i våra almanackor. En process tog sin början som förändrade hela det offentliga rummet och hela sättet som vi pratar med varandra på.

Fram till internets genombrott hade det offentliga rummet varit mer eller mindre fredat från en viss typ av budskap och diskussioner. Insändarsidornas redaktörer sorterade bort hot och hat. Allt som sändes i tv-rutan hade en upphovsperson eller utgivare som kunde hållas ansvarig.

I vår tid är ordet friare än någonsin. Det går att skicka ett hotfullt meddelande som landar direkt i en annan persons byxficka. Hundratals personer kan enkelt koordinera sig och genom hat och hot tvinga bort andra från den offentliga arenan. De flesta av oss är inte byggda för att utstå massiva hatkampanjer som ligger så nära den egna huden och därför har, inte minst progressiva röster tystnat de senaste åren.

Internet har kommit att bli ett verktyg för radikalisering. Internetjättarna Facebook, Google och Twitter har saknat incitament att hålla rent från hat på sina plattformar, samtidigt som de haft andra extremt effektiva och hårdföra innehållsfilter på plats för exempelvis nakenhet och upphovsrättsskyddat material.

Tvärtom visar det sig att dessa nätjättar tjänar på radikalt innehåll. Allt material som får folk att stanna kvar längre på sajterna bidrar till deras intäkter. Flera experiment har visat att den som börjar söka på relativt harmlösa ämnen snabbt dras in i alltmer radikala sfärer genom exempelvis Youtubes algoritmer som föreslår nytt innehåll baserat på det man redan har sett. Den som börjar med att söka på informativa videor om islam kan genom Youtubes automatiska uppspelningsfunktion snart finna sig sitta och titta på IS-propaganda eller counterjihadmaterial som hyllar Breivik.

För den politiskt insatta och källkritiska tittaren är det ofta inte svårt att urskilja hatpropaganda. Men inte minst muslimhatisk retorik har sipprat uppåt i samhället och kan nu komma till uttryck

på etablerade ledarsidor och till och med i myndighetsrapporter. Sådant kan leda till att det blir allt svårare även för insatta tittare att göra korrekta bedömningar när de ser muslimhat online.

Online har den nya högern skaffat sig ett närmast ointagligt försprång framför övriga politiska rörelser, med en solid bas av näaktivister som bara fortsätter att växa. Sverigedemokraternas närvaro på nätet är större än de övriga partierna tillsammans och så länge som de stora nätjättarna fortsätter att tjäna pengar på radikaliserande material så kommer SD och deras alltmer välfinansierade mediehus att fortsätta dominera den nya offentliga sfär där det mesta av den politiska debatten sker idag. Det såg vi inte komma när vi skålade in det nya millenniet.

Den nya högerns mediala dominans i de alternativa mediesfärerna är en viktig anledning till att de har fortsatt att växa och en viktig anledning till att vi måste fortsätta att värna traditionell journalistik från de många propagandistiska sajter som sprider en svartvit världsbild.

This is Azeroth!

”Politiken ligger nedströms från kulturen”. Det måste upprepas. Kulturen spelar roll. När SD får makten i en kommun som Sölvesborg agerar man mot biblioteken och rensar ut en fjärdedel av böckerna. Man agerar mot den offentliga konsten, mot språkundervisningen. Man vingklipper allt det som befriar och utmanar tanken att lyfta sig och expandera.

Länge var extremhögern förvisad från den politiska värmen. Då var det till kulturen många sökte sig för att få inflytande, göra avtryck och nyrekrytera.

Dramafilmen *This is England* (2006) skildrar hur subkulturen av skinheads infiltrerades av vit makt-extremister som försökte använda den som plattform för att rekrytera medlemmar. Sedermera kom skinheadskulturen att bli så synonym med extremhögern att väldigt många idag inte känner till den ursprungliga subkulturen i den brittiska arbetarklassen som kännetecknades av att lyssna på ska-musik.

På 80- och 90-talen var dessa de metoder som stod till buds för nynazisterna. Man sökte upp

befintliga plattformar och utnyttjade dem för att bygga förtroende och identifikation, för att sedan ta över dem. Man rekryterade en medlem i taget genom fördjupade personliga kontakter. Det var ett långsamt arbete.

Idag har extremhögern helt andra möjligheter att nyrekrytera online. Unga samlas i chattrum och strömmade samtal i grupp, i samband med datorspelande. Det som sägs spelas inte in, eller så ligger det i krypterade chattrum som ingen kan känna till som inte är inbjuden.

Det har visat sig vara en guldgruva för den nya högern att rekrytera i dessa marker på nätet, där publiken är ung och politiskt oerfaren, och det helt saknas kontrollmekanismer mot sådant som hets mot folkgrupp eller spridande av antidemokratiska idéer.

Ungas onlinemiljö är för många vuxna ett okänt kapitel i deras barns liv och kunskapen är låg, både bland föräldrar och berörda myndigheter. Även internationella experter på nät- och spelkultur som Megan Condis, lektor i spelstudier vid Texas Tech University, har uppmärksammat att spelkulturen varit drivande i många fall av högerradikalisering. Dessvärre har också svenska polisen ofta saknat kunskap om grundläggande förhållanden eller ens de mest välkända chatt-rummen inom onlinespelsmiljön.

Tiotals miljoner unga spelar spel online, vilket gör det till en av de i särklass största enskilda fritidssysselsättningarna för unga. Enligt Pew research center spelar så många som 97 procent av pojkarna och 83 procent av flickorna elektroniska spel. Med så stora siffror går det naturligtvis inte att säga att hela miljön skulle vara dålig och man ska passa sig för att svartmåla en så bred och djupt uppskattad hobby.

Men – det finns miljöer som inte reagerar på politisk extremism, som låter den sippra in och förgifta dem. Beredskapen att hantera politisk extremism har varit låg på många plattformar, men till skillnad från de stora sociala medieplattformarna har hittills inga av de stora spelföretagen konfronterats på allvar med hur lite de gör för att moderera bort hat och politisk extremism i sina spelkanaler.

En viktig förklaring till det kan vara att det är tekniskt mycket svårt att spela in och spara konversationer som äger rum i strömmade livesamtal. Men de bidrar likväl till att sätta en

kultur. Som en pojke beskriver det i P1 Gamers dokumentärserie: det uppfattas som töntigt att säga ifrån när någon i chatten hyllar Hitler.

Trots allt...

Rasism var en extrem och sällsynt ideologi som enbart handlade om rasbiologi. Den existerade under en kort tid i mänsklighetens historia och är numera försedd med slutparentes. Nästan helt avskaffad. De som är rasister idag är det för att de är dåliga människor, inte för att de till exempel skulle ha en plats i en samhällsordning där de på ett eller annat sätt gynnas av rasism. För rasism existerar ju inte. Det finns ju inga raser. Därför måste den som ser raser och påstår att de behandlas olika vara den sanna rasisten.

Trots att Sverigedemokraterna har påkommit med över 300 fall av flagrant rasism hos förtroendevalda under de tre mandatperioder de suttit i riksdagen, så verkar de vara immuna mot skandaler. Deras företrädare kan uppträda nästan hur som helst och säga nästan vad som helst utan att det påverkar deras väljarsympatier nämnvärt. Är det ett tecken på att allt mellan 15–25 procent av svenskarna är övertygade rasister, eller har de i likhet med 30-talets tyskar slutat bry sig om hur de personer som de har valt till sina företrädare agerar?

Trots att så många som två av tio i långa tider har sympatiserat med extremhögerns åsikter har de inte tidigare valt att rösta på dem. Det konstaterade statsvetaren Richard Stöss som redan 2003 undersökte attityderna hos 4000 tyska arbetstagare, som mestadels röstade krist- eller socialdemokratiskt. Det fanns en väljarbas för extremhögern, men de var ovilliga att rösta på den så länge den inte var socialt accepterad. De rasistiska, extrema, åsikterna var bara en del av en komplex världsbild. Andra frågor blev i slutänden viktigare när väljarna gick till valurnorna.

Trots att Sverige är ett av världens på pappret mest antirasistiska länder är det väldokumenterat att utomeuropeiskt klingande namn gör det extremt mycket svårare att få jobb. Det kan bara betyda att alla rekryterare i Sverige hyser Vit makt-åsikter. Eller?

Trots att raser inte finns, visar samstämmiga studier ändå att det finns en ”vardagsrasism”

som påverkar livet på alla nivåer i samhället. Den nya högern spelar ständigt på vardagsrasism hos sina sympatisörer, men så snart som företrädarna konfronteras med detta så påpekar de att den enda rasismen som existerar är den extrema och sällsynta rasbiologin, som ingen tror på längre.

Trots att de uttalar rasism, blir de arga när man kallar dem rasister.

Trots att SD-väljaren i flera studier konstateras ha lägre känsla av tillit till samhället, uppvisar färre sociala beteenden, känner mer politikerförakt och i större utsträckning än genomsnittet hyser rasistiska uppfattningar, är de mycket starkt politiskt intresserade av och känner tillhörighet till sitt eget parti. På bara några år har SD byggt upp en lika stark identitet hos sina väljare som S har gjort på decennier. Deras väljare röstar inte nödvändigtvis för att de vill ha en viss politik, utan för att de känner genuin tillhörighet till partiet. De ligger i många avseenden nära de många högst ordinära tyskar och italienare som aldrig var ideologiskt övertygade rasister, men ändå sympatiserade med sin tids fascistiska rörelser. Sakfrågorna är inte särskilt viktiga – gemenskap, identitet, trygghet och den nationella reningen från inkräktarna och förrädarna är överordnade.

Sanningen är krigets första offer

De ska få den skiten de utsätter andra för! Det är rättvisa. Journalister som betar sig som svin ska få exakt samma bajskaramell i ansiktet som de utsätter andra för och gör karriär på, och vill vara jättefina, ’titta på mig vad duktig jag är’, ja de ska ha det mulat rätt upp i näsborrarna, det är helt rätt. Det är rättvisa. /.../ Allt det du reagerar mot har dina kollegor gjort mot folk som haft fel åsikt.

- Chang Frick, chefredaktör för Nyheter idag och återkommande ansikte i rysk propaganda-TV, i intervju i *SVT Mötet*, 2021-09-11

Det finns en dyster ironi i att Vladimir Putin beordrat en invasion av Ukraina för att ”avnazifiera” landet. Putin är ju själv en av de politiker som varit mest framgångsrik i att rida på och underblåsa den nya nationalistiska vågen i världen, inte minst genom att stötta

extremhögerns partier och mediekanaler runtom i Europa. Nu vill han också ha hjälterollen som antifascisten i kriget mot Ukraina.

Det kan uppfattas som gammalt sedvanligt strategiskt hyckleri: man anklagar andra för det som man själv gör, för att blanda bort korten. Taktiken är att ständigt tillskriva de politiska motståndarna förövarskapet i varje upptänkligt läge. Det är svårt att inte dra paralleller till hur f.d. presidenten Donald Trump uppviglade till stormningen av Capitolium den 6 januari 2021 och sedan skapade myten om att det i själva verket var extremvänster och ”Antifa” som låg bakom attacken.

När man analyserar all propaganda måste man utgå från vad som är viljeyttringen bakom den. Propaganda är inte bara desinformation, utan en mycket noggrant avvägd formulering av vad som skulle behöva vara sant för att propagandisten ska kunna fullfölja sin större agenda.

Genom att förstå propagandans funktion kan man också härleda syftet med utspelet. Så varför påstår Republikanerna att extremvänstern låg bakom stormningen av Capitolium? Den egentliga frågan att ställa sig är vad de hoppas få frihet att göra i politiken om det blev en sanning att vänsterextremister låg bakom upploppet.

Varför påstår Putin att det finns nazister i Ukraina? Jo, för det är sannolikt det enda sättet som han kan få folkligt stöd för en invasion. Antinazism är en av få återstående källor till nationell stolthet i Ryssland idag. Man minns ännu Röda armén som andra världskrigets hjältar. När Putin anspelar på sådana minnen är budskapets främsta avsikt att mobilisera stöd i den egna befolkningen, inte att övertyga oss i västvärlden om Ukrainas ondska.

Journalisten Peter Pomerantsev beskriver hur modern propaganda i Putins Ryssland fungerar genom att få de som utsätts att sluta tro på någonting alls. Det kan liknas vid att sänka det ”intellektuella immunförsvaret”. Pomerantsev skildrar hur man får befolkningen att tro att alla nyheter är propaganda, att alla har en agenda. Därmed blir propaganda från utrikeskontrollerade statliga medier eller besynnerliga tirader från anonyma konton på Twitter lika mycket värda som verklig undersökande journalistik. Allt blir en fråga om tycke och smak, inte om fakta.

Det påminner om Hannah Arendts berömda devis om den perfekta medborgaren i det

totalitära samhället: inte den extremt ideologiskt övertygade partisten, för de kan göra motstånd när maktpartiet behöver svänga i en fråga, utan den för vilken sanning och lögn inte längre spelar någon som helst roll.

Vilket handlingsutrymme vill en Kremlanstruken publicist som Chang Frick skapa för sig själv i Sverige genom att utmåla svenska journalister som propagandister som vilseleder svenska folket?

Hatet är teorin, våldet är praktiken

Den nya högern i Sverige är ett lokalt exempel på ett globalt fenomen, en auktoritär och reaktionär anda som slagit sina klor i land efter land. Det är ingen slump att den i USA har manifesterat sig som ett kraftigt uppsving för vapendyrkan och konspirationsteorier. Lika lite är det en slump att vi i Sverige främst har fått en nedtonad och stundtals mesig extremhöger som säger en sak och gör en annan. På många håll i Mellanöstern har vi fått militanta islamister. Dessa rörelser speglar varandra fastän de också ofta står emot varandra. Båda grupperna odlar hjältesagor, upphöjer somliga män till idolstatus, men trycker ner och tillbaka kvinnorna. De drömmer om nationell och kulturell renhet i sitt kalifat med vita knutar och härbärgerar revanschistiska idéer om att driva ut de imperialistiska inkräktarna genom att återupprätta den egna nationalistiska eller religiösa karaktären.

När de går från ord till handling, som till exempel genom att bränna en moské eller ett HVB-hem, anser de inte att de gör något brottsligt, fastän de begått politiskt motiverade våldsdåd som utsatt andra för livsfara och skapat stor otrygghet – definitionen av ett terrordåd i svensk lag. De ser sig tvärtom som hjältar, försvarare av gamla värden och av hembygden, de som vågar göra vad andra bara pratar om. Deras dåd kanske inte backas upp officiellt, men det är inte svårt att hitta hundratals, ja tusentals kommentarer online från SD-sympatisörer som hyllar dessa attacker.

Historikern Richard Evans beskriver flera dylika skeenden i sin klassiska trilogi om Tredje riket: först måste man tänja på vad som kan sägas.

Först därefter kan man tänja på vad som kan göras. Mitt återkommande sätt att säga samma sak på, är att *hatet är teorin, våldet är praktiken*.

Ett stort antal rapporter från Landsrådet för Sveriges Ungdomsorganisationer, Totalförsvarets forskningsinstitut, Myndigheten för kultur-analys, Tidningsutgivarna och många fler, talar ett tydligt språk: den nya högern har skapat ett offentligt samtalsklimat där hat och ängslan råder. I den bredare högernationella sfärens propagandakanaler på nätet skriver anhängarna de mest härresande hotelser och hatutbrott.

Inte sällan, som i det uppmärksammade fallet med Jörgen Fogelklou, är det partiföreträdare för SD som påkoms ligga bakom de anonyma hotelserna fastän de officiellt fördömer dem. Det kan verka vara en serie olyckliga sammanträffanden, men i grund och botten vilar en välkänd politisk metod.

”Me ne frego” – Den metodiska likgiltigheten

Hösten 2019 granskade stiftelsen Expo i ett uppmärksammat reportage fjorton SD-vänliga Facebookgrupper där uppmaningarna flödat om att beväpna sig, att massmörda muslimer, avrätta statsminister Stefan Löfven och få ”fler Breivikar” i Sverige. Granskningen satte fingret på hur illa förberett samhället är på att hantera hotet från den radikalnationalistiska terrorn.

En ensam mördare går in på en salong, en skola, en moské, ett ungdomsläger och begår ett terrordåd. Ingen kunde veta att han skulle slå till. Ingen grupp hade planerat dådet. Det bara uppkom, till synes från ingenstans. Allt oftare har dessa dåd börjat kallas för ”stokastisk terrorism”.

”Stokastisk” är egentligen en matematisk term för något som är slumpmässigt. Det handlar om en form av terrordåd som inte kan förutsägas vare sig av den som vill framkalla dem, eller av den som vill stoppa dem.

Genom masskommunikation av hatiska budskap om undergång skapar man en utbredd känsla av desperation och beredskap att agera hos ett stort antal sympatisörer, varpå sannolikhetsläran säger att någon, någonstans, till sist måste pressas över en gräns och gå från ord till handling.

Sådana attentatspersoner har ofta felaktigt kallats ”ensamvargar”. Dessa personer är som

regel djupt inbegripna i ett socialt hatnätverk online. De agerar som individer, men hela deras drivkraft avgörs av kopplingen till och identifikationen med ett större, extremistiskt kollektiv. Expo intervjuar i sitt reportage en forskare på FOI som samma höst släppte en kvantitativ studie av språket i ett antal radikalnationalistiska miljöer på nätet. Forskaren uttryckte öppen förvåning när hen delgavs det material som tidningen hade tagit fram från de slutna grupperna. ”Jag trodde inte att det såg ut så i sådana grupper” och tillstod också att de inte i sitt arbete på myndigheten hade tittat på hur det ser ut i slutna grupper.

SD-gruppernas inlägg handlade till exempel om att bränna moskéer, helst med muslimer i, att alla moskéer bör sprängas i luften, att tiggare, afghaner och svarta borde skjutas av.

Under sin förvandling från nynazistiskt parti fyllt av skinnskalleaktivister som ville bedriva politik, delade SD upp sin politik i två skilda nivåer – den parlamentariska och den aktivistiska – och aldrig mötas de tu. Det är ett urgammalt recept för politisk framgång, som formulerar relationen mellan NSDAP och SA likaväl som den mellan Sinn Féin och IRA. Utan att dra några övriga paralleller.

Så länge som det finns ens ett skenbart avstånd mellan grenarna, kan de marschera framåt sida vid sida. I takt med att tiderna förändrats och det politiska samtalet för allt väsentligt har flyttat ut på nätet, så är det också i nätforum, kommentarsfält och sociala medier som den aktivistiska grenen gör nytta.

Den hätska retoriken sporrar nya våldsdåd. Våldsdåden ökar konfliktnivån i samhället och ger därmed trovärdighet åt den alltmer hätska retoriken. Ju mer misstron och hatet tar över den offentliga debatten, desto oftare uppkommer ”spontana” attacker mot minoriteter, enligt modellen för stokastisk terror.

Våldet kan komma varifrån som helst och hoten levereras ofta oförmedlat, direkt till mottagarens byxficka, på dygnets alla timmar – särskilt om mottagaren inte har internet- och telefondisciplin. Många som utsätts för hatkampanjer idag uttrycker att det är otroligt dränerande och ångestframkallande. Det finns flera studier som visar att journalister som blir hotade allt oftare börjar bedriva självzensur. De slutar skriva om vissa känsliga frågor, eller börjar välja vinklar

som genererar färre hot. Därmed kan just våldets abstrakta oförutsägbarhet och hatets konkreta närhet leda till att vi som demokrater börjar att bedriva en självreglering. Det är en mycket mer ekonomisk metod för att tvinga fram lydnad än att likt 1900-talets fascister försöka ockupera varje gathörn i Berlins arbetarkvarter.

Det är viktigt att förstå hur dagens framgångsrika extremhöger skiljer sig från sina föregångare under 1900-talet. Liksom alla ideologier går också den radikala nationalismen i dialog med och färgas av sin samtid. Inte minst har vår tids minskade tolerans mot politiskt våld satt avtryck i hur den nya högern arbetar. Försök att upprätta ”miliser” av 1900-talsmodell har fungerat dåligt och som regel bara tjänat till att exponera initiativtagarnas extrema åsikter.

Dagens hundratals nätgrupper och tiotusentals anonyma konton verkar i stället slå från alla håll och det är omöjligt att enkelt urskilja en organisering bakom dem. Tänk om de bara är bekymrade medborgare som tappat humöret?

Ovissheten bromsar upp förmågan till mot-mobilisering hos andra demokratiska organisationer och gör att det verkar vanskligt att utdefiniera motståndarna som antidemokrater. Den långa traditionen av att använda ordet ”fascist” som förolämpning i stället för beskrivning har ytterligare bidragit till att försvåra klassificeringen av dessa nyfascistiska rörelser, vars närvaro nu känns i varje hörn av tillvaron på nätet.

De många kopplingarna som de olika hatgrupperna på nätet har till Sverigedemokraterna är naturligtvis ingen slump. Samtidigt finns det inget som tyder på att dessa grupper organiseras centralt. I stället har den aktivistiska grenen blivit decentraliserad och depersonifierad, på ett sätt som säkerligen hade verkat helt främmande för 1900-talets fascistiska aktivister.

Likväl – inget demokratiskt parti skulle tolerera att dussintals hårdföra hatgrupper bildades i partiets namn. Avståndstagandet skulle dundra från såväl partikanslier som gräsrotter. Sverigedemokraternas metodiska tystnad eller som bäst sporadiska kritik inför hatgruppernas propaganda i blåsippans namn är ett tyst medgivande vars innebörd blir tydligt, när det ställs i relation till partiets historia.

Mussolinis berömda slagord ”me ne frego” (jag bryr mig inte) sammanfattar hur den nya högerns

syn på våld har förvandlats över tid. Under första världskriget kom frasen ”me ne frego” till för att signalera machismo och bravur hos italienska soldater. Den fångades upp av de fascistiska svartskjortorna för att signalera hänsynslöshet och våldskapital. Idag kunde precis samma fras i stället användas av SD:s politiska gren, men för att signalera likgiltighet inför de egna aktivisternas härjningar.

No pasarán!

Den nationalistiska högervågen har vuxit i ett årtionde. Samtidigt har demokratin backat på många håll i världen där vi länge har tagit den för given. Men nu har något hänt. Allt fler har insett att vi inte kan ta människovärdet för givet. Det är värt att bevaras. Då måste det också försvaras!

Motståndskedjan

Det finns vägar framåt för demokratin också i vår tid och receptet är inte så annorlunda idag från vad det var igår. Samtidigt kommer kampen mot dagens nya nationalistiska höger inte att lyckas genom att använda batonger och gatstenar, som skedde i det berömda slaget vid Cable Street 1936. Då trängdes den brittiska fascisterna Oswald Mosleys svartskjortor, samt deras poliseskort, tillbaka av en bred koalition, mestadels bestående av arbetarrörelsen. Den sortens våldsamma antifascism må ha varit gångbar då, men den har inget utrymme i politiken i Sverige år 2022. Den vinner inga hjärtan och den bjuder inte in fler än individer med normkroppar och våldskapital att delta i kampen för demokratin. Idag har vi kommit längre.

Men det finns andra saker att lära sig från slaget vid Cable Street och inte minst går det att se paralleller mellan de antifascistiska budskapen då och nu. Slagordet ”Mosley shall not pass” upprepades runt om i stadsdelen East end och plockades upp av tidningen TIME. Det var ett anrop till den samtida kampen mot Franco i Spanien, då under det likalydande spanska slagordet *No pasarán*. Frasen syftade tillbaka på första världskrigets franska motstånd mot den tyska armén i slaget vid Verdun (”*on ne passe pas*”) och kom med tiden att bli ett antifascistiskt credo som används än idag.

Den kanske viktigaste lärdomen från slaget vid Cable street var att den antifascistiska rörelsen blev stark för att många kom samman från olika bakgrunder, men med ett gemensamt mål och i solidaritet med varandras respektive kamper. Irländska och engelska arbetare stod bredvid judar. De vägrade att låta antisemitisk propaganda påverka dem.

Viktigast av allt: de vägrade att förhålla sig ljummet till angreppen på minoriteter i deras samhälle. Det spelade ingen roll att de inte själva tillhörde den utpekade minoriteten. Kanske

hade de läst och förstått uppmaningen i Martin Niemöllers berömda dikt *Först kom de...*

Idag samlar batongerna damm. I stället ser vi en framväxande rörelse som inkluderar flera. Det är inte bara den nynationalistiska högern som har fått nya verktyg genom internets framväxt. Mycket stora grupper av minoriteter har idag helt nya möjligheter att göra sin röst hörd och inte minst att stötta varandras kamper. Det har förändrat mycket mer än vi kanske tror.

Sverigedemokraterna är ett av världens största och mest framgångsrika partier som grundats av nazister och ända sedan dess i en obruten linje avslöjats med nazister i sina led. Men idag har inte ens de ett större manöverutrymme än att de tvingats byta fot i frågor som traditionellt legat dem väldigt nära. Det är lustigt att konstatera att vi nu har ett gammalt nazistparti som åtminstone på pappret tar avstånd från politiskt våld, stöder samkönade adoptioner och rådande abortlagstiftning. Det är en påminnelse om att de allra största förändringarna, kontinental-förskjutningarna, sker diskret och över lång tid.

Mina råd till dig som vill göra skillnad

*De flesta går med strömmen om det går
De flesta vill ju helst ha lugn och ro
Men om fascismen kommer smygande tillbaks
Så är det du och jag som måste stå emot
Ogräset växer och frodas
Så slipa och vässa din kniv
Om du låter det spridas med vinden över världen
Får du plikta för din tvekan med ditt liv*

- Björn Afzelius, *Valet*

Låt oss sammanfatta några lärdomar. Den som vill förändra politiken måste förändra hur människor tänker. Det gör den nya högern allra främst genom sina aktivister. De har med stor framgång tagit över vår tids arenor och plattformar för det demokratiska samtalet, nämligen internet. Genom att dominera arenorna dränker de vår tids viktiga frågor i ett brunt brus, och kontrollerar därmed samtalet. De drar nytta av demokraters tystnad, skrämmar motståndare och förskjuter sakta bilden av hela samhället.

Dessa aktivister som ofta nedlåtande kallas ”troll” eller liknande återfinns på alla nivåer – från riksdagspartier till enskilda poddare och förstås anonyma näthatare. De delar inte nödvändigtvis agenda, men de är alla medryckta i en nynationalistisk tidsanda.

Här kommer ett hoppfullt budskap: De är faktiskt inte särskilt många!

Forskare på FOI har konstaterat att antalet näthatare i Sverige utgör lite mer än 1,5 % av väljarkåren. Vad det borde säga oss som demokrater är att det finns en enormt stor tyst majoritet som kan mobiliseras.

Flera stora händelser har visat hur bräcklig den nya högerns hegemoni i debatten egentligen är. #Metoo skar genom det konstanta bruna bruset som en kniv genom varmt smör. De första månaderna av covidpandemin försökte och misslyckades Europas ultranationalister med att ta kontrollen över agendan. Ingen brydde sig om dem. Detsamma hände i samband med Rysslands invasion av Ukraina.

För varje nationalistiskt troll som sprider sin hatretorik finns det åtminstone tjugo tysta svenskar som låter dem hållas. Vår uppgift som demokrater är inte att själva överrösta det bruna bruset. Vår uppgift är att få fler att stämma upp i kören med oss och här kommer ett antal konkreta tips och förslag på hur det kan gå till.

1. Låt ingen stå ensam!

Den nya högerns aktivister specialiserar sig på att aggressivt peka ut och ta ner enskilda individer som vågat säga emot dem. Det är mycket lätt att känna sig ensam och utsatt, särskilt om man har barn eller andra närstående som kan bli utsatta. Stöd från omgivningen är extremt viktigt för att inte fler röster ska tystna.

Låt framför allt inte utsatta minoriteter stå ensamma mot hatet. Vi får inte låta solidariteten splittras genom stuprörstänkande. Svarta behöver stå upp för hbtq-personer, samer behöver stå upp för feminister, personer med funktionsnedsättningar behöver stå upp för muslimer, troende behöver stå upp för flyktingar och fattiga.

2. En kommentar gör stor skillnad. En diskussion gör ingen skillnad. Skriv och gå vidare.

Att gå in i en tråd fylld med hat och säga emot är mycket mer effektivt än man tror för att bryta åsiktshegemonin och få fler att inse att den grupp de tillhör betar sig på ett osunt sätt. Att däremot lägga ner mycket tid på att argumentera i trådar, där man får tio-femton meningsmotståndare emot sig, är slöseri med tid och får i slutänden den egna positionen att verka svag.

Väldigt ofta arbetar den nya högerns nät-aktivister med något som kallas ”mantran”. Man upprepar bara enkla budskap som inte står sig vid en närmare granskning, men de försöker heller inte vinna några debatter, utan försöker bara att exponera sina budskap, exempelvis ”invandrare våldtar” eller ”sossarna har svikit Sverige”, så mycket att de blir normaliserade. Man kan inte vinna en diskussion mot någon på de villkoren. Försök inte.

3. Ta makten över din plattform.

Nästan alla större svenska sociala mediekonton uppvaktas regelbundet av högerextrema nät-aktivister som skriver svar på deras inlägg. Svaren ”rider snålskjuts” på plattformens popularitet och når därmed potentiellt ut till tiotusentals fler än om nätaktivisten bara hade skrivit helt själv. Därför är det viktigt att blocka dessa nätaktivister så att du inte ger dem gratis exponering.

4. Hitta andra som tänker likadant. Jobba tillsammans.

Ingen kan åstadkomma särskilt mycket själv. Man behöver hitta andra som är villiga att arbeta tillsammans, stötta och peppa varandra. Vi vet att det bruna bruset tappar kraft när vanligt folk gör sig hörda, i ett engagemang för klimatet, för kvinnors rättigheter, för en rättvis skola och för en vård som håller måttet. Att stötta dessa frågor är det kanske viktigaste vi kan göra som aktivister för demokratin idag.

5. Försök alltid att rekrytera flera!

Den nya högern har gjort nästan allt rätt. Man har byggt en bas av aktivister som är hängivna ett enkelt och tydligt budskap. Man har sagt samma sak under lång tid. Man har fokuserat på tydliga konfliktlinjer. Man har väckt folks känslor. Och man har hela tiden försökt att bli fler. Den nya högern rekryterar i alla forum den kommer åt. Vi kan inte vara sämre.

6. Gör aktivism som din mamma skulle bli stolt över!

Jag är inte någon moralist. God ton har inget egenvärde, men vill vi värna det demokratiska samtalet kan vi inte börja tävla med fascister om vem som kan uttrycka sig mest brutalt. När debatten brutaliseras och blir förråad vinner den sida som är råast, som har närmast till våldet, som är minst intresserad av den typen av argument som bara kan framföras i städade samtal. Det är inte en strid som någon demokrat kan vinna.

När du gör dina ställningstaganden varma, engagerande, inkluderande – då gör du det också lättare för andra att visa stöd för dig. Min vision om antifascism är inte ett gatuslagsmål utan en folkfest med konst, musik, möten och skratt. Detta är den sortens utrymmen vi behöver skapa, där människor kan mötas och berätta för varandra om vad de längtar efter. Det är arsenik för den fascistiska impulsen.

”Alla folks frihet, hela världens fred”

Det är lätt att intala sig att andras aktivism inte är relevant för den egna kampen, men vill vi bekämpa nationalister måste vi också kunna tänka bortom nationsgränser. Vi här planetens kunskap i våra fickor. Kriget i Ukraina syns på våra matkonton. Vi delar en global erfarenhet av att ha tagit oss igenom en pandemi. Förr bar kanske uttrycket ”allt hänger samman” ett skimmer av religiös mystik. Idag är det kalla fakta.

Både människor och kapital rör sig allt lättare över gamla gränser. Men till globaliseringens vinnare hör den redan stormrika eliten, medan förlorarna har blivit gästarbetarna vars naturresurser exploaterats till kollaps i hemlandet, flyktingarna som tvingats lämna sina hem på grund av storföretagsfinansierade krigsherrar och även den undre medelklassen i Europa och USA som känner att deras jobb och tillvaro hotas av den nya rörligheten när människor försöker bygga sig en framtid i den del av världen där möjligheterna finns.

Den enes utsatthet skapar den andres rädsla och rädslan gynnar de bruna krafter vi ser idag. Men för internationella problem behövs att vi blickar bortom horisonten, bortom det aktivistiska här-och-nu. När vi kämpar för att försvara demokratin, glöm inte att vi också måste pressa fram politiska initiativ. Vi behöver samordna oss mot skatteflykt, för att ge fler människor en framtid i sina hemländer så att de inte tvingas till liv som fattigarbetare i Europa eller USA. Vi behöver arbeta långsiktigt för internationell rättvisa, klimatomställning och solidaritet med de mest utsatta.

I en globaliserad värld vinner en antifascist i Sverige i förlängningen på att också bekämpa utvinningen av konfliktmineraler i Kongo, den organiserade brottsligheten i Centralamerika och den massiva skatteflykten från fattiga länder till bankkonton på europeisk mark.

Allt hänger samman och allt spelar roll. Kampen mot den nya högern kommer alltid också att vara en fråga om kamp för en rättvisare och friare värld för alla.

Mattias Irving

**FÖR HUMANITET,
MÄNSKLIGHET,
OCH DEMOCRATI.
MOT FASCISM,
KRIG OCH DIKTATUR!**

**Humanitet trycktes i
100 numrerade exemplar:
det här är en digital upplaga**